

Rapport

VLFK Reguleringsplan Værlandet ferjekai

OPPDRAKSGIVER

Vestland Fylkeskommune

EMNE

Kulturminnerapport

DATO / REVISJON: 27.02.2026 / 00

DOKUMENTKODE: 10266219-01-RIM-RAP-001

Forside: Rektangelmålinger Sogn og Fjordane fra 1866 (1)

Foto, illustrasjoner og figurer: Multiconsult om annet ikke er oppgitt.

Dette dokumentet har blitt utarbeidet av Multiconsult på vegne av Multiconsult Norge AS eller selskapets klient. Klientens rettigheter til dokumentet er gitt i den aktuelle oppdragsavtalen eller ved anmodning. Tredjeparter har ingen rettigheter til bruk av dokumentet (eller deler av det) uten skriftlig forhåndsgodkjenning fra Multiconsult med mindre annet følger av norsk lov. Multiconsult påtar seg intet ansvar for bruk av dokumentet (eller deler av det) til andre formål, på andre måter eller av andre personer eller enheter enn det som er godkjent skriftlig av Multiconsult. Deler av dokumentet kan være beskyttet av immaterielle rettigheter og/eller eiendomsrettigheter. Kopiering, distribusjon, endring, behandling eller annen bruk av dokumentet er ikke tillatt uten skriftlig forhåndssamtykke fra Multiconsult eller annen innehaver av slike rettigheter med mindre annet følger av norsk lov.

Rapport

OPPDRAG	VLFK Reguleringsplan Værlandet ferjekai	DOKUMENTKODE	10266219-01-RIM-RAP-001
EMNE	Rapport kulturmiljø	TILGJENGELIGHET	Åpen
OPPDRAGSGIVER	Vestland Fylkeskommune	OPPDRAGSLEDER	Sven Selås Kallevik / Solveig Renslo
KONTAKTPERSON	Stine Unneland	UTARBEIDET AV	Cornelis Horn Evensen
		ANSVARLIG ENHET	10233012 Miljørådgivning Vest

REV.	DATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET AV	KONTROLLERT AV	GODKJENT AV
00	27.02.2026	Grunnlagsrapport kulturmiljø	Cornelis Horn Evensen	Frans-Arne Hedlund Stylegar	Sven Selås Kallevik

FORORD

Dette dokumentet er kulturminnerapport som en del av saksgrunnlaget til reguleringsplan for ny ferjekai på Værlandet, Askvoll kommune, Vestland fylke.

Rapporten gjennomgår kjente kulturminner i og nær tiltaksområdet. Vegatkomst fylkesveg 5662 Nordsjøvegens utbedring vil komme i fysisk konflikt med automatisk fredet steinalderboplass avdekket i fylkeskommunes §9-registrering i fjor. En ser at videre at ingen øvrige kulturminner vil komme fysisk i konflikt med tiltaket som foreslås i det foreliggende utkastet til reguleringsplan ut over dette.

Oslo, 27.02.2026

INNHOLDSFORTEGNELSE

0	Sammendrag	6
0.1	Utredningskrav og kunnskapsgrunnlag	6
0.2	Usikkerhet.....	6
1	Bakgrunn	7
1.1	Bakgrunn for prosjektet	7
1.2	Prosjekt mål.....	7
1.3	Planområdet	7
1.4	Planbeskrivelse	7
2	Metode	8
2.1.1	Definisjon av kulturminner og kulturmiljø	8
2.2	Metodikk	8
2.2.1	Definere influensområde	8
2.2.2	Kunnskapsgrunnlag	8
3	Tiltaksbeskrivelse	9
3.1	Føringer og planer for området.....	9
3.2	Plan som utredes	9
4	Kunnskapsgrunnlaget	11
4.1	Eksisterende kunnskap - oversikt.....	11
4.2	Kulturhistorisk bakgrunn	11
4.2.1	Steinalder (9500-1700 f.Kr.)	11
4.2.2	Bronsealder (1700-500 f.Kr.)	12
4.2.3	Jernalder (500 f.Kr – 1030 e.Kr.)	12
4.2.4	Middelalder (1030-1536).....	12
4.2.5	Tidlig nytid og enevelde (1537-1814).....	13
4.2.6	1800- tallet til nåtid	13
4.3	Registreringer	14
4.4	Usikkerhet.....	21
4.4.1	Usikkerhet ved kulturminnerapporten	21
5	Oppsummering	22
6	Referanser	22

0 Sammendrag

0.1 Utredningskrav og kunnskapsgrunnlag

Det er konsekvensutredningskrav til planen, men kulturmiljø er ikke del av tema til utredning. Det er ikke vurdert nødvendig å gjennomføre kartlegging i felt på nåværende tidspunkt.

Utredningen av utført av ressurs på KU-tema kulturmiljø hos Multiconsult, siv. ark. Cornelis Horn Evensen. Kvalitetssikringsressurs har vært arkeolog Frans-Arne Hedlund Stylegar. Metodikk som er benyttet er kunnskapsinnhenting fra tilgjengelige kilder om temaet generelt, regionalt og lokalt. Videre er metodikk for kulturmiljø brukt som både beskrevet innenfor ILKA (integrrert landskapsanalyse) spesielt fra metodekapittelet for *Tema landskapets tidsdybde* (2) og fra veileder konkret om visuell virkning på kulturarv utarbeidet av NIKU (3).

0.2 Usikkerhet

Det er i planleggingsarbeidet samlet inn data for hele området. Data og vurderingene har blitt kvalitetssikret. Selv om det foreligger en del tilgjengelig kunnskap, vil det likevel være usikkerhet knyttet til tiltakets endelige utforming.. De viktigste årsakene til usikkerhet for kulturmiljø, er knyttet til hvorvidt alle verdiene i influensområdet er tilstrekkelig fanget opp (registrering), og om måten tiltaket påvirker verdiene (påvirkning) er tilstrekkelig fanget opp og vurdert.

Det er på generelt grunnlag usikkert hvorvidt eventuelle vedtatte reguleringsplaner blir gjennomført. Det er knyttet usikkerhet til selve utformingen av arealene i reguleringsplan. Videre er det knyttet usikkerhet til evt. funn av hittil ikke kjente automatisk fredete kulturminner.

Det er også usikkerhet knyttet til lokalisering og utforming av selve tiltaket, inkludert rigg- og anleggsområde. Endelig omfang vil ha betydning for synligheten av tiltaket og for barrierevirkningen.

1 Bakgrunn

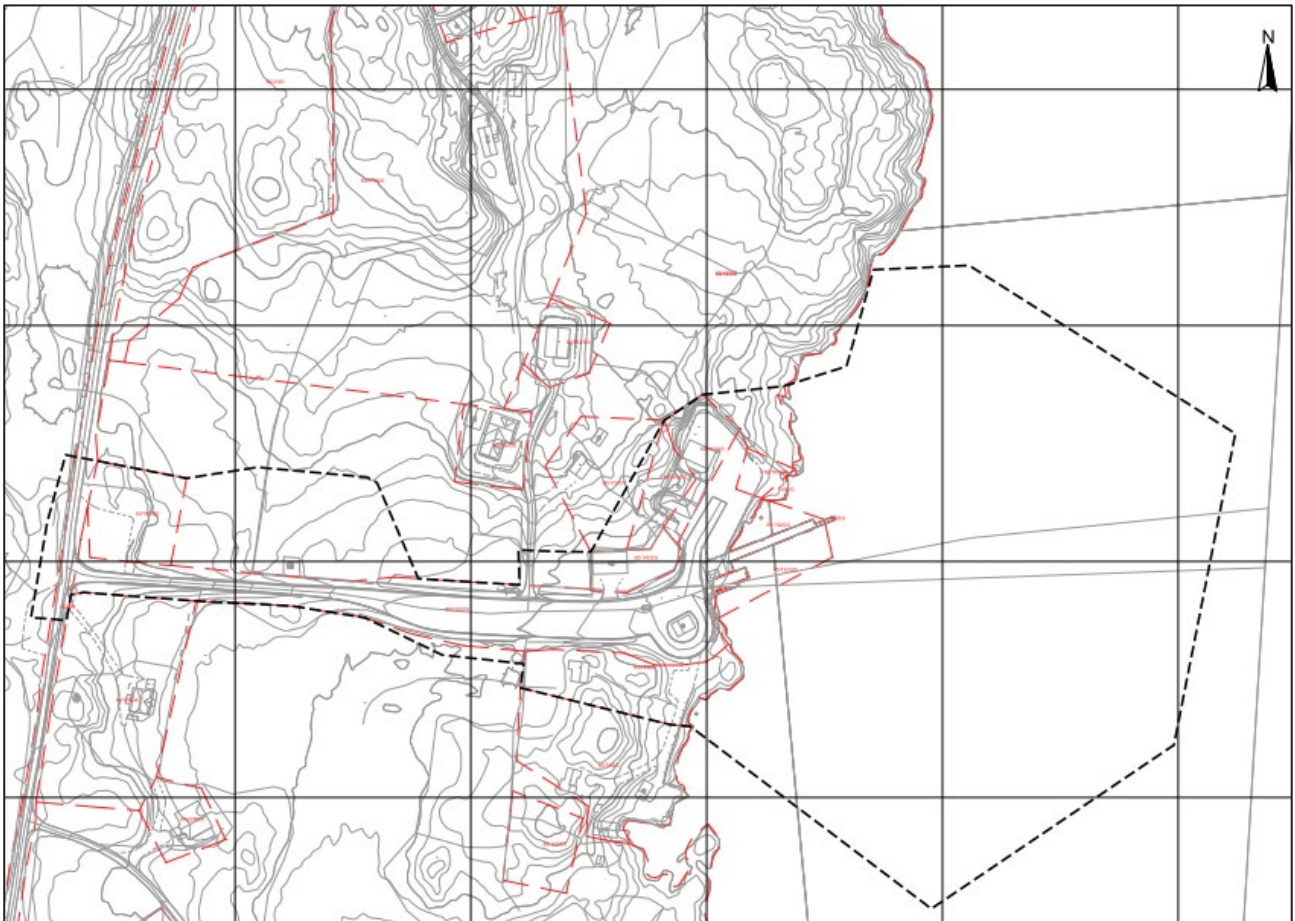
1.1 Bakgrunn for prosjektet

MF Nordfjord drifter ferjeruta Askvoll-Fure-Værlandet, som krysser Granesundet, Vilnesfjorden og Aldefjorden i Vestland fylke. Sambandet har daglig fem avganger fra Askvoll og fem anløp til Værlandet. I tråd med nasjonale og regionale mål om utslippskutt og grønn omstilling, skal sambandet elektrifiseres og driftes med nye, moderne fartøy.

1.2 Prosjekt mål

Formålet med planarbeidet er å legge til rette for ei ny ferjekai på Værlandet, samt infrastruktur på land knytt til ferjekai og eksisterende dagligvare. Den nye kaia skal erstatte dagens kai, som har stort behov for oppgradering og ikke er tilrettelagd for elektrifisering

1.3 Planområdet

Figur 1-1: Kart over planområdets utstrekning.

1.4 Planbeskrivelse

Kulturmiljøtema beskrives her som grunnlag i henhold til planbeskrivelsen. Det er ikke krav til utredning av temaet ut over at det skal omtales.

2 Metode

Formålet med temavise saksgrunnlag er å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir synliggjort i utarbeidelse av planer og tiltak.

2.1.1 Definisjon av kulturminner og kulturmiljø

Kulturminner og kulturmiljøer er definert i kulturminneloven:

- *Kulturminner er definert som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til*
- *Kulturmiljø er et område der kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.*

Et *kulturmiljø* har en konsentrert og topografisk avgrenset beliggenhet. Her er kulturminner med samme kulturelle tilhørighet, bruksperiode eller funksjon. Det kan også bestå av kulturminner med forskjellig alder og vernestatus. Et kulturmiljø kan også være et område med historiske hendelser, tro eller tradisjon.

Automatisk fredete kulturminner omfatter alle faste kulturminner fra før 1537 og alle stående byggverk med opprinnelse fra før 1650. Fredningen omfatter vanligvis en sikringssone på fem meter rundt kulturminnet, jf. kulturminnelovens § 6

Samiske kulturminner fra 1917 eller eldre er automatisk fredet

Kulturminner fra tiden etter 1537 kalles *nyere tids kulturminner* og kan fredes ved enkeltvedtak. Bare kulturminner som er tilkjent nasjonal verdi, kan fredes. Skipsfunn eldre enn 100 år er statens eiendom og behandles i praksis som automatisk fredete kulturminner, jf. kulturminnelovens § 14

Kulturminner fra nyere tid kan gis et formelt vern gjennom kommunale og regionale planvedtak.

2.2 Metodikk

2.2.1 Definere influensområde

Influensområdet defineres som det området der midlertidige eller permanente virkninger forventes å kunne opptre, og definerer avgrensningen av konsekvensutredningen». Influensområdet inkluderer både plan-/tiltaksområdet og områder utenfor plan-/tiltaksområdet, og omfanget vil variere avhengig av den enkelte planen/tiltaket og fagtema. Avgrensning av influensområdet for fagtema kulturmiljø er definert i Figur 4-1 Multiconsult benytter vanligvis en omkrets fra foreslått nytt tiltak på 1000 meter som influensområde og utgangspunkt for vurderinger innen temaet kulturmiljø.

2.2.2 Kunnskapsgrunnlag

Kilder til informasjon om kulturmiljø og metodikk for innhenting av informasjon er beskrevet nærmere i 4.1. Kunnskapsgrunnlaget regnes som godt, blant annet på grunnlag av at fylkeskommunens pliktige registreringer etter kulturminnelovens § 9 har blitt gjennomført (rapport ikke ferdigstilt ved denne rapportens dato, men registreringer angitt i Riksantikvarens nasjonale kartdatabase Askeladden).

3 Tiltaksbeskrivelse

3.1 Føringer og planer for området

I kommuneplanens arealdel er planområdet avsett til havn, LNFR, LNFR areal for spredt bolig-, fritidseller næringsbebyggelse, bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone, ferdsel og akvakultur.

Figur 3-1: Utsnitt fra KPA i Askvoll kommune, planområdet er markert med rød sirkel. Kjelde: Kommunekart.no

Det er ikke vedtatte reguleringsplaner nær planområdet, men en mindre regulering for boliger i influensområdet.

3.2 Plan som utredes

Det er gjennomført silingsrapport.

Reguleringsplanen for ny ferjekai på Værlandet skal sikre en ferjeløsning som møter dagens behov og framtidige krav til elektrifisering av sambandet Askvoll–Fure–Værlandet. Dagens kai fra 1989 har tekniske begrensninger, er værutsatt og er ikke tilpasset moderne ferjer eller elektrisk drift. Derfor er det gjennomført en vurdering av flere alternative plasseringer og utforminger, der alternativ 4 er valgt. Dette alternativet gir best tilleggsforhold ved ulike vindretninger, reduserer energibruk ved manøvrering, har begrenset miljøpåvirkning og kan bygges uten større avbrudd i dagens ferjedrift.

Den nye kaien skal tilpasses et mellomstort samband og får moderne brubås, bedre kaifasiliteter og et oppgradert landareal med effektiv trafikkavvikling for både kjøretøy, gående og syklende. Universell utforming er ivaretatt, og viktige publikumsfunksjoner som venterom, busstopp og adkomst til dagligvarebutikken samles og oppgraderes. Natur- og miljøhensyn er integrert i planarbeidet, og verdifulle naturforekomster blir ikke berørt.

Planen legger til rette for en robust, framtidsrettet ferjeløsning som styrker sikkerhet, reduserer sårbarhet for vær og bidrar til grønn mobilitet. Løsningen vil sikre stabile transportforhold for lokalsamfunnet og reiselivet i Værlandet–Bulandet i mange år fremover.

4 Kunnskapsgrunnlaget

4.1 Eksisterende kunnskap - oversikt

Kildene omfatter Askeladden (inkl. SEFRAK), Kulturminnesøk, regionale og lokale kulturminneplaner, henholdsvis Vestland fylkeskommunes registreringer og Askvoll kommunes kulturminneplan og oversikter over arkeologiske funn (Askeladden), samt vesentlig lokal litteratur i form av bygdebøker, lokalhistoriske nettsider m.v. Kulturminnesøk, som kan inneholde registreringer som ikke ligger i Askeladden, er også konsultert. Begrenset kunnskap finnes om historien til den østlige delen av Værlandet-øyene, men Kartverkets historiske kart har gitt noe kunnskap.

4.2 Kulturhistorisk bakgrunn

Det har vært menneskelig aktivitet på Vestlandet siden isen trakk seg tilbake. Regionen har en rik kulturhistorie som strekker seg langt tilbake i tid. Beskrivelsen som følger, viser sentrale trekk i kultur- og samfunnsutviklingen og de sporene disse har etterlatt i landskapet. Fokus ligger på den regionale og lokale utviklingen, for å forklare og gi perspektiv på kulturminnene og -miljøene de danner på stedet.

Tabell 4-1: Tidstabell med periodeinndeling. For Nord-Norges del opererer en med en egen periodeinndeling som først og fremst gjelder for områder lenger nord enn Saltfjellet

Periode	Sør-Norge	Underperioder	Nord-Norge
Steinalder 9500-1700 f.Kr	Eldre steinalder (Mesolitikum)	Tidligmesolitikum 9500-8000 f.Kr	Eldre steinalder 9500-5000 f.Kr
		Mellommolitikum 8000-6500 f.Kr	
		Seinmesolitikum 6500-4000 f.Kr	
Bronsealder 1700-500 f.Kr	Yngre steinalder (Neolitikum)	Tidligneolitikum 4000-3400 f.Kr	Yngre steinalder 5000-2000 f.Kr
		Mellomneolitikum 3400-2300 f.Kr	
		Seinneolitikum 2300-1700 f.Kr	
Jernalder 500 f.Kr-1030 e.Kr	Eldre bronsealder	1700-1100 f.Kr	Tidlig metalltid 2000 f.Kr. til Kr.f.
	Yngre bronsealder	1100-500 f.Kr	
	Eldre jernalder	Førromersk jernalder 500 f.Kr -1	
Romertid 1-350 e.Kr			
Folkevandringstid 350-570 e.Kr			
Historisk tid 1030 e.Kr-	Yngre jernalder	Merovingertid 570-800 e.Kr	Samisk jernalder 1-1500 e.Kr.
		Vikingtid 800-1030 e.Kr	
		Middelalder	
Høymiddelalder 1130-1350 e.Kr			
Seinmiddelalder 1350-1536 e.Kr			
Historisk tid 1030 e.Kr-	Nyere tid (Etterreformatorkisk tid)	Tidlig nytid 1537-1660 e.Kr	
		Eneveldet 1660-1814 e.Kr	
		Unionstid 1814-1905 e.Kr	
		1900-tall til nåtid 1905 e.Kr.-	

4.2.1 Steinalder (9500-1700 f.Kr.)

Mennesker har hatt tilhold på Nord-Vestlandet helt fra innlandsisen trakk seg tilbake mot slutten av siste istid. Området var lett tilgjengelig fra kysten da landet ble isfritt. Vannveier og fjorder gjorde

landskapet attraktivt og det var rikt på ressurser.. Beliggenheten ved kysten vitner om at sjøfangst og fiske har vært viktig. På boplassene er det kun bevart redskaper av stein og avfall etter redskapsproduksjon i de tidligste fasene. Flint (strandflint) har vært det viktigste råmaterialet. Den eldre delen av Fosnakulturen (8000–6700 f. Kr.) er derfor også blitt kalt «flintplassfasen» (4). Steinøkser av diabas fra Stakaneset ved Florø blir seinere karakteristiske funn fra eldre steinalder og inn i yngre steinalder sammen med flintredskaper og utnyttelse av andre lokale råstoff i området. De nordvestnorske fangstgruppene blir derfor også kalt Stakanes-gruppen.

Det var i regionen funnet spor fra steinalderen, men ikke i planområdets nærhet, før ved fylkeskommunens registreringer i 2025.

4.2.2 Bronsealder (1700-500 f.Kr.)

Bronsealderen i nordre del av Vestland, som i resten av Norge, var denne perioden preget av overgangen fra steinalderens bruk av stein til bronse som hovedmateriale for våpen, redskaper og smykker. I denne perioden ble det etablert store bosetninger, og det er gjort funn av gravhauger og helleristninger som vitner om et samfunn med komplekse sosiale strukturer og rituelle praksiser med store kontaktnett. Handel var viktig, da bronse er en legering av kobber og tinn, materialer som ikke finnes naturlig i regionen vår (4). . I en overgangsperiode på mange hundreår ble det etter hvert opprettet egne støpeplasser i landet. Et metallfunn er gjort i Førdefjorden-området, noen mil nordvest for Værlandet og spor etter bronsehåndverk er funnet nord for Nordfjordområdet, enda lenger nord. (5).

De fysiske sporene etter bronsealderens kultur er ofte monumentale gravhauger kastet opp av stein, , og de mange lokalitetene med bergkunst fra denne perioden. Det er i regionen funnet spor fra bronsealderen, men (ennå) ikke i planområdets nærhet.

4.2.3 Jernalder (500 f.Kr – 1030 e.Kr.)

I denne regionen, som i resten av Norge, var denne perioden preget av betydelige sosiale og teknologiske endringer. Førromersk jernalder er kjent for sparsomme gravfunn, ofte på grunn av kremasjonspraksis. Gravene inneholdt ofte enkle gjenstander som urner av leire eller kleberstein. I Romertid ble gravfunnene rikere, med mange gjenstander importert fra Romerriket. Folkevandringstiden, perioden etterpå, var preget av uroligheter og økt forsvarsorganisering, som bygging av bygdeborger. I Merovingertiden kom en periode med økt jordbruk og bosetning, samt utvikling av større gårder og samfunn.

Over i vikingtiden var i denne regionen et viktig maktsenter med mange gravhauger og spor etter sjøfart. Regionen hadde også betydelige handels- og sjøfartstradisjoner, noe som er tydelig i de mange funnene av båter og skipsgraver. En av de eldste norske båtene med jernmangler er funnet på land i kommunen, i Holmedal øst for Værlandet (6).

Selv om det i regionen er funnet spor fra jernalderen, er det (ennå) ikke funnet i planområdets nærhet.

4.2.4 Middelalder (1030-1536)

Fjordene og øyene ga naturlige havner, og det var betydelig handel med fisk og andre varer. Bosetning må ha skutt fart, samfunnsmessig infrastruktur har vokst, for eksempel i form av kirkebygg som følge av utbredelsen av religionen på denne tiden. Impulsene har kommet sjøveis. Regionen var preget av kontakt med, og utfart til Island, og handel og kulturelle impulser fra de Britiske øyer. På 1500-tallet hadde Bulandet vest for Værlandet den største bosetningen i Sunnfjordområdet, i indre deler av regionen hadde landbruk større betydning (6). På øygruppen, som i dag omtales som Bulandet for den mindre delen av mindre øyer mot vest og Værlandet for den største øya mot øst, ble det i

middelalderen etablert et Bue Capel på Bulandet, antagelig som følge av den økte bosetningen som kom med fisket (7).

Området var delt i to fylker, Firdafylke og Sognafylke, som etter hvert ble innlemmet i Bergenhus len. Kongemakten ble styrket, og regionen ble en integrert del av det norske kongeriket.

Tørrfiskproduksjonen økte opp gjennom middelalderen, med eksport fra Bergen by, og regionen rundt Askvoll bidro sterkt i dette (6).

4.2.5 Tidlig nytid og enevelde (1537-1814)

Med reformasjonen og mer progressivt styre fra danskekongen kommer en høyere utnyttelse av naturressurser i Norge. Dette gavnet ikke bare Danmark, men til en viss grad også innbyggere i Norge. Bergenhus len ble Bergenhus stiftsamt i 1662, og i 1781 ble det inndelt i blant annet Firdafylke, hvor den nåværende Askvoll kommune og Værlandet ligger.

På Vestlandet var Bergen det utvilsomt største handelssenteret og nav for eksport ut fra regionen. Øygruppen levde høyt på sildefisket, og Kjempenes på Bulandet var sentrum, med privilegier for gjestgiveri og brennevin for sesongarbeiderne innen fisket. Stedet ble besøkt av internasjonal skipsfart, og ble også rammet av kaperfart fra kontinentet på 1700-tallet (8). Bue Capel forfalte, og siste gudstjeneste der var i 1813.

4.2.6 1800- tallet til nåtid

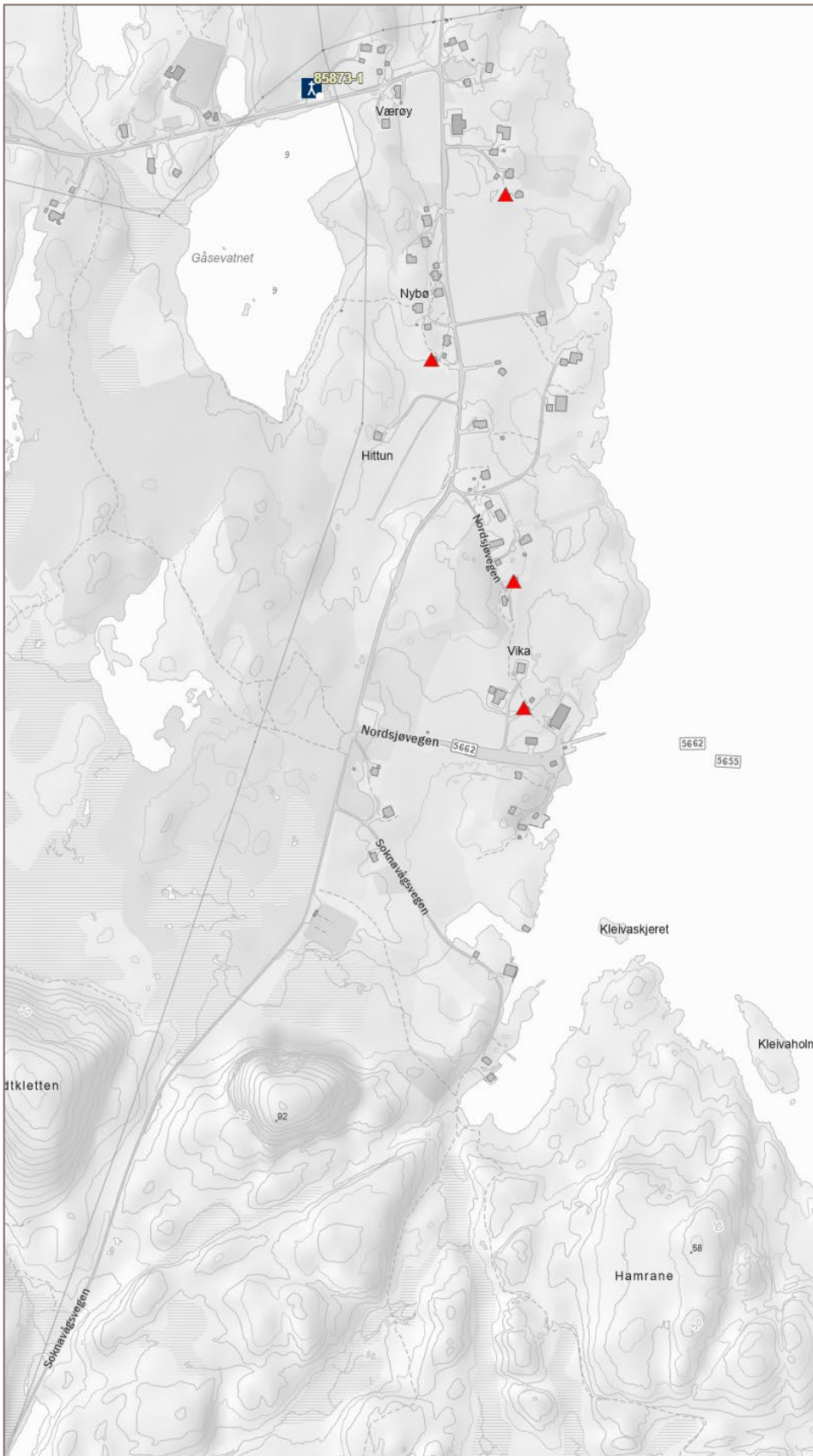
Handelen på det som i dag heter Bulandet ble etter hvert lagt ned på 2. halvdel av 1800-tallet, men handelsfirmaer kom og gikk inne på 1900-tallet. Vestlandets rutebåter hadde fast anløp fra slutten av 1800-tallet (8).

Værlandet fikk egen skole i 1898, og Bulandet nytt kapell, det første i øygruppa siden nedleggelse av Bue Capel, i 1905. Skolen på Værlandet ble bygget med hybel for lærer, og fikk innlagt strøm i 1952. Værlandet fikk eget kapell i 1960. Skolen ble utvidet i 1961.

Fergestrekningen mellom øygruppen og fastlandet har eksistert siden 1989, med anløp Værlandet. Skolen på Værlandet ble nedlagt i 2005 da øya fikk bruforbindelsen mot vest, til Bulandet. Øygruppas viktigste næringer er i dag stadig fiskeri, men med et økende innslag av turisme.

4.3 Registreringer

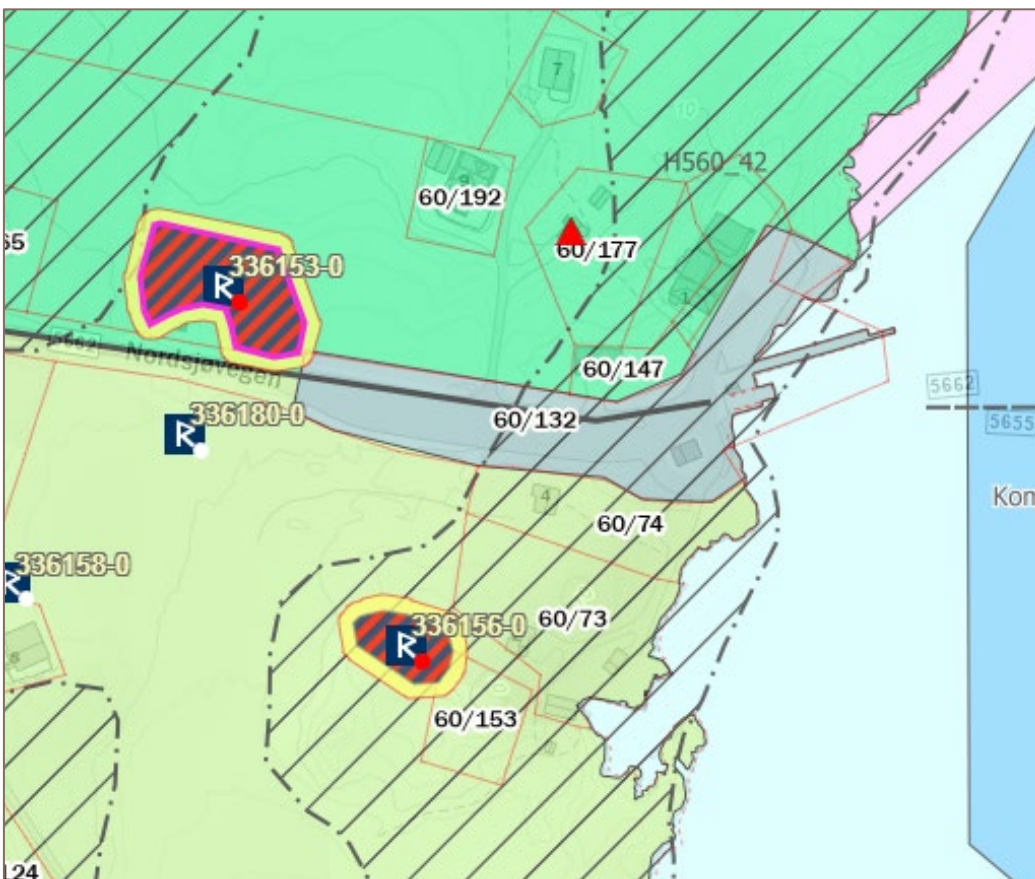
Figur 4-1: Kartutsnitt fra den nasjonale kartdatabasen fro kulturminner, Askeladden (7). Øverst med ID-nummer er listeført kirke (mørkeblå kvadrat med hvitt symbol), sørover og i retning tiltaket finnes 4 meldepliktige SEFRAK-bygninger (røde trekkanter).

Tabell 4-2: Registreringer i ulike kategorier innenfor influensområdet

Registreringskategori	Registreringer i influensområdet
Arkeologiske kulturmiljøer i utmark	NEI
Kirker og kirkegårder	JA
Gårdsmiljøer og andre kulturmiljøer knyttet til landbruk	JA
Kulturminner og kulturmiljøer knyttet til samferdsel	NEI
Nærings- og industriminne og kulturmiljøer	NEI
Maritime kulturmiljøer	NEI
Forsvars- og krigsminner	NEI
Kulturminner eller kulturmiljø knyttet til samfunnsfunksjoner	JA
Samiske kulturminner eller kulturmiljøer	NEI
Steder det er knyttet tro eller tradisjon til	JA
Bomiljøer	JA
Grønnstrukturer og friluftsområder	NEI
Kulturmiljøer i byer og tettsteder	NEI

På tross av regionens, lokalområdets og øygruppens rike historie, er det registrert få kulturminner i det som kan defineres som influensområdet rundt planlagt nytt tiltak. Dette har antagelig historisk sett å gjøre med at øygruppen var henvendt mot sjøen og seilingsleder og fiskerifelt lenger vest. Likevel finnes det her spor etter aktivitet tilbake til steinalderen. Fylkeskommunen gjennomførte arkeologiske registreringer av planområdet i forbindelse med oppfyllelse av kulturminnelovens § 9, i 2025, og fant to områder med spor etter bosetninger fra så tidlig som yngre steinalder.

Figur 4-2: Utsnitt fra Askeladden (Riksantikvarens nasjonale kartdatabase for kulturminner). Automatisk fredede steinalderspor rett nord og sør av tiltaksområdet registrert i 2025 (7). Området i nord, markert med rosa indre avgrensning, er det som kommer tettest på det foreslåtte tiltaket. Områdene er fredet til og med ytterkanten på buffersonen, markert i gult (7).

Figur 4-3: Kartet Speciel Kaart over en Deel af Den Norske Søe-Kyst, 1792. Bebyggelse på Værlandet på det som i dag kalles Tusseneset i øst, i rød markering, ved ordet Wæra (1).

Historisk kartmateriale (1792, 1866) antyder at bebyggelse på øya har tidlig historie på nettopp dette stedet, med gårdsbebyggelse først på Værøy, som også er det gamle navnet på øya, og har utviklet seg sørover med Hittun og andre gårder

Figur 4-4: Utsnitt av kartet Rektangelmålinger Sogn og Fjordane fra 1866 lagt over dagens situasjon (1). Røde figurer på 1866-kartet antyder bebyggelse, som delvis samsvarer med SEFRAK-registreringene.

Nord for der tiltaket tenkes gjennomført er det registrert en listeført kirke, sørover og i retning tiltaket finnes 4 meldepliktige SEFRAK-bygninger (eldre enn 1850 og meldepliktige i forbindelse med tiltak som fysisk berører de, jmfør kulturminnelovens § 25).

SEFRAK-bygningene er eldst. Den nærmeste meldepliktig SEFRAK-bygningen til det foreslåtte tiltaket i sør er bustadhus, Fagerheim, Værøen, (Resa-huset), datering Q2 1800-tallet. Bygningen er godt synlig fra hovedveien fra dagens fergeleie. Bygningen er lite omgjort fra opprinnelig, men endret grunnmur, og har relativt stor autentisitet, med skifertaket intakt

Figur 4-5: Bustadhus, Fagerheim, Værøen, (Resa-huset), datering 1825-1849, markert med rød trekant (7).

Ved neste avkjørsel mot øst i nord, ligger bustad, Værøen, "Hittun", (Gamle Hittuns- huset), datering 1800-tallet. Bygningen er noe privatisert, men synlig fra sideveien inn fra hovedveien. Bygningen er relativt omgjort fra opprinnelig og har lite autentisitet.

Figur 4-6: Bustad, Værøen, "Hittun", (Gamle Hittuns- huset), datering 1800-tallet, markert med rød trekant (7).

Nest sist mot nord v de meldepliktige SEFRAK-bygningene er det eneste på vestsiden av hovedveien Nordsjøvegen, bustad Værøen, datering 1800-tallet. Bygningen er godt synlig fra hovedveien. Bygningen er nokså omgjort fra opprinnelig og har noe begrenset autentisitet, men skifertak intakt.

Figur 4-7: Bustad Værøen, datering 1800-tallet markert med pil (7).

Den siste SEFRAK-bygningen i nord er eldhus, Værøen, (Skjora-Staua), datering antatt 1790-tallet. Bygningen ligger privat til, og er vanskelig synlig inne på gårdstunet og skjult bak vegetasjon. Tilstand er ukjent, men SEFRAK-registreringsskjema fra 1992 antyder allerede da at bygningen, som hadde blitt brukt til blant annet røyking av laks, var endret (torvtak byttet ut).

Figur 4-8: Eldhus, Værøen, (Skjora-Staua) datering var antatt 1790-tallet, nå ansett som usikker, markert med pil (7).

Kart fra slutten av 1700-tallet antyder bebyggelse kun på denne delen av øya (1).

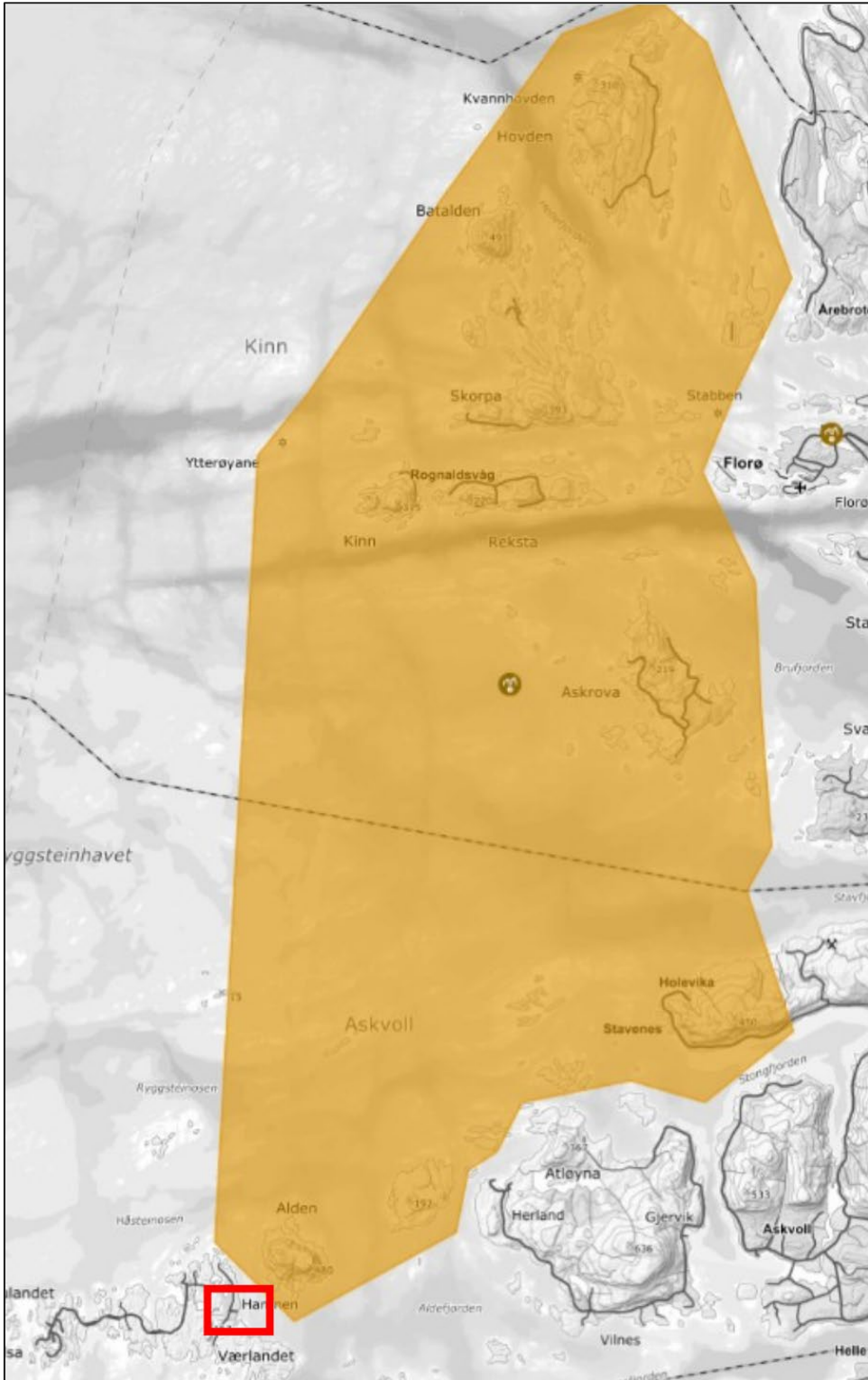
Det nordligste kulturminneobjektet innenfor 1000 meter er kirken, fra 1960. Den er listeført, men uten juridisk vern (7). Den er tegnet som *Værlandet bedehusapell* av Torgeir Alvsaker, og ble vedtatt nedlagt av sognerådet i 2014.

Figur 4-9: *Værlandet bedehusapell* fra 1960. Listeført, men uten juridisk vern (7).

Værlandet fikk både skole og fast veiforbindelse til de øvrige øyene i vest relativt sent. Fergekaien på dette stedet kom til i 1989. Nordsjøvegen, fylkesveg 5662, er hovedveien som forbinder fergestedet Værlandet med land i øst via fergeforbindelsen, og fortsetter ut mot vest på øya via bedehusapellet beskrevet over. Dette ble utbygget sammenhengende ut over hele øygruppen med bruer først i årene 2001-03 (8).

Rett nordøst av tiltaket finnes kulturlandskapsområdet KULA K564 *Den ytre skipsleia med fjelløyene*. Avstanden til avgrensningen av KULA-området er om lag 1 kilometer, ut i sjøen. Dette dekker et større sjøområde med øyer til nord inn i nabokommunen Kinn. KULA-området tar med seg Værlandets nabøya i øst, Alden, men ligger mer enn 1000 meter ut i fra det planlagte tiltaket.

Figur 4-10: KULA K564
Den ytre skipsleia med fjelløyene. Avstanden fra tiltaksområdet (rød ramme) til avgrensningen av KULA-området er om lag 1 kilometer, ut i sjøen.

4.4 Usikkerhet

4.4.1 Usikkerhet ved kulturminnerapporten

Det er i planleggingsarbeidet samlet inn data for hele området og gjort vurdering av registrerte data. Data og vurderingene har blitt kvalitetssikret. Selv om det foreligger en del tilgjengelig kunnskap, vil det likevel være usikkerhet knyttet til tiltakets endelige utforming. Usikkerhet knyttet til ikke-prissatte konsekvenser kan ikke tallfestes på samme måte som for prissatte konsekvenser. De viktigste

årsakene til usikkerhet for kulturmiljø som ikke prissatte-konsekvenser, er knyttet til hvorvidt alle verdiene i influensområdet er tilstrekkelig fanget opp (registrering), vurdert korrekt (verdivurdering) og om måten tiltaket påvirker verdiene (påvirkning) er tilstrekkelig fanget opp og vurdert.

Det er alltid usikkert hvorvidt eventuelle vedtatte reguleringsplaner blir gjennomført, og om arealbruken blir endret som reguleringsplanene viser. Det er knyttet usikkerhet til selve utformingen av arealene i reguleringsplan. Videre er det knyttet usikkerhet til evt. funn av hittil ikke kjente automatisk fredete kulturminner. Registrering av slike kulturminner er planlagt i reguleringsplanfasen.

Det er også usikkerhet knyttet til lokalisering og utforming av selve tiltaket. Her gjelder det rigg- og anleggsområder, forming av sideterreng, tilpassing til omgivelsene. Utforming og arealinngrep er også usikkert og kan få andre konsekvenser enn vurdert i denne utredningen. Endelig omfang vil ha betydning for synligheten av tiltaket og for barrierevirkningen.

Hittil ukjente kulturminner kan bli avdekket i forbindelse med gjennomføringen av anleggsperioden av tiltaket. Arbeidet vil i så tilfelle måtte stanses og vurdering gjøres av regional kulturminnemyndighet, fylkeskommunen.

Hvordan effekten av tiltaket vil kunne virke inn på kulturminnene vil kunne oppleves subjektivt, men har med tilknytning til og kunnskap om kulturminnet å gjøre. Kulturminnemyndigheten skal operere med informerte, men likevel vektete vurderinger utfra sitt forvaltningsstandpunkt. Disse kan avvike fra konklusjonene i dette dokumentet.

5 Oppsummering

Det er antatt at omkringliggende kulturminner, som hovedsakelig består av SEFRAK-registrerte bygninger, ikke vil bli utsatt for store visuelle påvirkninger fra det nye tiltaket.

Det er registrert kulturminner i planområdet, og ett av disse vil bli påvirket av tiltaket "Værlandet 1" ligger veldig tett på vegen, om det skal gjøres tiltak her. Vi gjør oppmerksom på at den røde linjen buffersonen er en juridisk grense ifølge kulturminneloven. Innenfor denne kan en ikke berøre området før en eventuelt har fått dispensasjon fra kulturminnemyndigheten.

6 Referanser

1. Kartverket. <https://www.kartverket.no/om-kartverket/historie/>. *kartverket.no*. [Online] <https://www.kartverket.no/om-kartverket/historie/historiske-kart#:~:text=Historiske%20kart.%20I%20det%20historiske%20arkivet%20til%20Kartverket>.
2. Statens vegvesen. *Integrert landskapskarakter- analyse - ILKA*. Tønsberg : Statens vegvesen, 2024.
3. Norsk institutt for kulturminneforskning. *Visuell innvirkning på kulturminner og kulturmiljø - vindkraftanlegg og kraftledninger*. Oslo : Norges vassdrags- og energidirektorat, 2008.
4. Store norske leksikon. *snl.no*. [Online] Store norske leksikon. <https://snl.no/>.
5. Universitetet i Oslo. *norgeshistorie.norgeshistorie.no*. [Online] Universitetet i Oslo. <https://www.norgeshistorie.no/>.
6. 2019–2023. Kulturminneplan for Askvoll kommune, s.l. : Askvoll kommune, 10 31, 2022.
7. Riksantikvaren - Direktoratet for kulturminneforvaltning. Askeladden. *askeladden.ra.no*. [Online] [Cited: 02 18, 2022.] <https://askeladden.ra.no/Askeladden/Pages/LoginPage.aspx?ReturnUrl=%2faskeladden%2f>.
8. Uiversitetet i Bergen. Kringom. *kringom.no*. [Online] <https://kringom.no/nb>.
9. Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet. *Forskrift om konsekvensutredninger*. FOR-2017-06-21-854 : <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-21-854?q=forskrift%20om%20konsekvensutredninger>, 2021.
10. Miljødirektoratet. *Konsekvensutredninger for klima og miljø. Veileder*. Internett : <https://www.miljodirektoratet.no/konsekvensutredninger>, 2023. M-1941.
11. Klima- og miljødepartementet. *Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis*. 17.02.2021. Rundskriv T2/16.

12. Miljødirektoratet. Veileder | M-1941 Konsekvensutredning av klima og miljø. *Miljødirektoratet.no*. [Internett] 4 September 2023. <https://www.miljodirektoratet.no/konsekvensutredninger>.